

et quotidianas eius carnis et sanguinis hostias ymolare. nam si ante mortem cri-
sti hostia accepta propunctio cordis et
lacrimarum effusione deo fuerimus reco-
noscere post mortem. saluari hostia non
indigebimus. **E** De quo beatus
grego. in libro dya. sic ait Pensandum
est quod turior via est bonum quod quisque
post mortem suam sperat agere per alios agat
dum ipse vivit per se. beatus quippe est libe-
rum exire quam post vincula libertatem quere-
re. debemus itaque seculum presentem ne-
re rota mere quotidianam. deo lacrima-
rum sacrificia offerre. quotidianas eius
carnis et sanguinis hostias ymolare. hec
namque singulariter victima ab eterno in-
teritu animarum saluat. quod illam nobis mortem
vniuersi per misterium reparat. qui licet
in seipso immortaliter atque incorrupte
biliter vivens est tamen pro nobis iteque in hoc
misterio sacre oblationis ymolatur.
Quis etiam fidelium habere dubium possit
in ipsa ymolationis hora ad sacerdotis
pacem celos aperiri in illo ihesu christi
misterio angelorum choros adesse. sum-
mis yma sociari. terrena celestibus iun-
gi. unum quidem ex visibilibus et invisibili-
bus fieri. sed necesse est ut cum hoc agi-
mus. deo nosmetipsos in cordis contri-
tione mactemus. quod que passionis do-
minice misteria celebramus. debemus
imitari. quod agimus. **T**unc ergo vera pro
nobis deo hostia erit cum nosmetipsos
hostiam fecerimus. **I**gitur dum pro indul-
gentiis spacium licet dum iudex sustinet dum
perversione nostram is qui culpas exami-
nat expectat. fleamus in lacrimis duri-
cia mentis. conformemur in proximis
gratiam benignitatis. **E**t fidenter dico quod
saluari hostia post mortem non indigebi-
mus si ante mortem deo ipsi hostia fuerim?
hec gre **F** Debet etiam quilibet re-
ligiosus post precepta confessionem gratiam con-
punctiois et devotionis animam in ipso suo vi-

gore domino coadiuvare suare. nec se ad
cogitationes inutiles aut leticia vanam
vel seculari tradere. ne fructum quem per
susceptionem corporis christi seu punctio-
nem cordis luctatus fuerit per huiusmodi leuita-
tem vel negligentiam perdat sed quod beatus gre.
hortatur dicit. **C**um redemptoris nostri cor-
pus et sanguinem accipimus debemus
nos pro peccatis nostris in silentio afflige-
re quatenus ipsa amaritudo penitentiae ab-
stergat a mentis nostre stomacho puer-
sevite humorem. et post orationis et con-
fessionis tempora quanto deo adiuvante possit
servare. ne plus cogitatio fluxa dissolu-
uat. nevana mentem leticia surripiat. et
lucra punctiois animam per incuriam fluxe
cogitationis perdat. **S**ic quippe anima quod
propositum obrinere meruit. quod se post la-
crimas in eodem mentis vigore servavit
De qua scriptum est vultus eius non fi-
nit amplius in diversa murari. hec gre.
Sic quippe de sacramento corporis christi
habemus igitur nunc de mundicia et purita-
te cordis explanatum. ac etiam de his
quod eandem puritatem promouet ac in suo
vigore profuunt videlicet septem dona spiritus
sancti. octo beatitudines. et septem sacra-
mentum dominici corporis ad mundandum cor-
poris ac profuendum in eadem puritate efficac-
cia huius maioris. hec igitur mundicia seu
puritas cordis profertur ad perfectos. quod
rurum status ut patuit superius profertur in mu-
dicia et puritate cordis.

Distin. ij. tercij libri malogranati.
Distquam in
formatum sum de mundicia
cordis ipsaque discernentibus
donis et virtutibus. In quibus primo loco
dependet status perfectorum nunc de secundo
in quo idem profertur status perfectorum
cupio a te o pater edoceri

Capitulum. I

T supe

rius audisti fili
status pfectoꝝ
secundo p̄sistit i
di caritate ac p
ximi dilectione
in quibus quan

to quis feruencioꝝ fuerit tanto etiam
p̄fectioꝝ in sanctimonia vite sp̄ualis
ac ceteraꝝ virtutuꝝ p̄sumatōe erit. naz
scōꝝ apl̄m plenitudo legis est caritas
Notādū ergo q̄ tres sunt virtu
tes thxologicales vīcz fides spes ⁊ ca
ritas. per fidē nāq̄ puenit ad spem. p
spem vero ad caritatem. naz vbi fides
deest spes esse nō pōt vbi at nō ē spes
nec caritas haberi potest. **U**n̄ richar.
de sancto victo. Sine fide i possibile ē
deo placere. nā vbi fides nō est nō po
test esse spes. oportet em̄ accedentem
ad deū credere qz est ⁊ q̄ inquirētibz
se fit remunerator pius alioqui q̄ spes
esse poterit. vbi aut̄ n̄ est spes. caritas
esse nō potest quis em̄ euz amet d̄ quo
nil boni speret. p̄ fidem ḡ. pmouem̄ ad
spem ⁊ p̄ spes p̄ficimus ad caritatem
Quis aut̄ fit fructus caritatis audis
ab ore caritatis. **S**i quis inquit dili
git me diligetur a patre meo ⁊ ego di
ligam eum ⁊ manifestabo ei me ipsuz
Ex dilectōe itaq̄ manifestatio. ex ma
nifestatōe p̄templatio. ex contempla
tione p̄gnitō. vide vnde ⁊ quo pueni
tur vel quibz gradibz ascendit mediā
te fide spe ⁊ caritate. de fide ad p̄gnitō
nē dei ⁊ p̄ p̄gnitōz ad vitam eternam
h̄c ille. **U**n̄ anima quantū ad supioꝝē
partes in qua p̄sistit ymago trinitatis
rectificari habet per tres virtutes thxo
logicas. nā sicut ymago creatoris p̄si
stet in trinitate p̄sonaz ⁊ vnitare essen
tie. sic ymago recreatōis p̄sistit i trimi

tate habituꝝ cū vnitare gracie. p̄ hos
autem tres habitus virtutuꝝ ania serf
in sūmaz trinitatē scōm tria a p̄priata
tribus p̄sonis. Itaq̄ fides dirigit i sū
me veruz credendo ⁊ assentiēdo spes
vere in sūme arduuz imitēdo ⁊ expect
tando. caritas autē in sūme bonū desi
derādo ⁊ amando **V**irtutes
etiā thxologicē differūt iter se. primo
secundū actus p̄rios. nam fides fac
deo assentire. spes deo p̄fidere. caritas
facit deum diligere **I**tem differūt ra
tione finis qz p̄ fidē deus p̄gnoscur
vtr veritas. p̄ spes habet vt eternitas p̄
caritatem diligit vt bonitas. primo ḡ
videndū est de fide. **P**ro quo sciēduz
q̄ fides est virtus qua credit illud qd̄
nō videtur. vnde ysidorus. **F**ides ē q̄
veraciter credimus id quod nequaḡ
videre valemus. **D**e hac ec̄ d̄r apl̄s
paulus. **F**ides est substantia rerū spe
randarum argumētum non appareci
um. in qua diffinitione dicitur substā
tia idest fundamentum subsistens edi
ficio sp̄uali. quod est gratia ⁊ gloria.
ipsa nāq̄ fides facit iam aliquantū
res sperandas in nobis subsistere per
graciā ⁊ facit tandem p̄gloriam. naz
fides catholice religionis vt d̄c̄ **C**ri
sostomus est lumen anime. ostium vi
te ⁊ fundamentū salutis eterne. **U**n̄
quicquid meriti quicquid beatitudis
aīa habet ex fidei fundamento p̄cedit
De hoc bea. aug. sup iohannē sic d̄c̄
Sicut in radice arboris nulla p̄sus
apparet pulchritudis spēs ⁊ tam̄ quic
qd̄ ē i arbore pulchritudis vl̄ decoris
ex illa procedit. **S**ic ex fidei humili
tate q̄cqd̄ meriti q̄cqd̄ beatitudis ani
ma susceptura ē ex fidei fundamento
procedit h̄c **A**ugu. **D**icitur etiam fi
des reruz sperandarū. qz fides per ascē
sū fac̄ i nobis subsistere res sperandas
Argumentuz dicitur q̄si arguēs mētē

Liber. III.

quia fides inclinatur intellectus ad credendum ea que non apparent. propter quod fides potius dicitur argumentum quam conclusio. quia fides probat de non apparentibus que sunt et non probatur. Non apparentium dicitur quod fides sua luce et veritate manifestat ea que non apparent tam preterita presentia quam etiam futura. Et notandum quod fides catholica secundum quod dicitur Beda super Lucam tanta firmitate polleret quantum tuncque rudis vel ydeota iudeus vel scismaticus aut paganus si fidei christianae intelligat fundamenta naturali quadam cognitione sciet quod omnis preterita omnis veritas huic salutifere fidei sunt inserte. **hec Ber.** Quilibet christianus firmus debet esse in fide catholica. quod nullus thesaurus maior ac salubrior esse potest quam fides. **hec clara.** que peccatores salvat. fideles iustificat et ad portum angelorum perducit. **De hoc bea. Augu.** sic dicit. Nolle maiores divicie. nulli thesauri nulli honores. nulla huius mundi substantia maior quam fides catholica. que omnes peccatores salvat. cecos illuminat fideles iustificat. penitentes reparat. istos augmentat. et in hereditate eternam cum sanctis angelis collocat. **hec Augu.** Ipsa namque fides omnes credentes filios dei efficit. iuxta illud iohannis. dedit eis potestatem filios dei fieri his qui credunt in nomine eius. **Uñ sicut testatur bea. Augu.** Si quis non ambulaverit per fidem non perveniet ad spem quia sine fide nemo potest ad filiorum dei numerum pervenire. sed sicut sine fide impossibile est hominem deo placere posse. ita fides sine operibus mortua est et ideo oportet ut recti fidei sint bona opera per que ipsa fides grata et accepta possit esse deo. **De quo beatus aug.** sic dicit. Nolite tamquam de fide securi esse. adiungite fidei recte vitam rectam. ut christum profiteamini verbis vera dicendo et factis bene vivendo

Dist. II. Ca. I.

nam si confitemini verbis et non factis fides est demoniorum et non christianorum. **hec aug.**
I Circa hoc sciendum quod aliud est credere christum et aliud est credere in christum illud namque est credere in christum quantum ad aliquis sperat in christum et diligit ipsum. **De hoc bea. Aug.** in libro de verbis domini sic dicit. Aliud est credere christum aliud credere in christum. nam et ipsi esse christum dominum credunt. nec tamen in ipso credunt. ille enim in christum credit. qui et sperat in christum et diligit. nam et qui fidem habet sine spe et dilectione christum esse credit. non in christum credit. **Quis** in christum credit. credendo in christum venit in eum. et membrum in corpore eius efficit quod fieri non potest nisi spes accedat et caritas. **hec augustinus.** Et notandum quod sunt nonnulli qui plus quam debent de suis sensibus presumunt nam ea que non intelligunt per rationem potius quam per fidem investigare volunt ideo tales nonnunquam in errorem labuntur. **De talibus beatus gre. xvj. mo. sic dicit.** Nonnulli sunt qui dum iniquitatum suarum frigus declinant. ad veram fidem vel sanctitatis habitum veniunt. sed quod plus quam necesse est de suis sensibus presumunt. sepe in fide potius quam que accipiunt ea que non accipiunt perscrutari volunt. ut ratione in deo. magis quam fide teneantur. **Quia** vero humana mens perscrutari non valet divina secreta omne quod ratione perscrutari non possunt credere contemnunt. et per inquisitionem nimiam in errorem labuntur. **hec gre.** **Unde** quilibet christianus ea que ad fidem pertinent non debet per rationem scrutari sed fidem credulam his omnibus adhibere. ut fidei meritum possit obtinere. quia ut dicit beatus gre. in quadam omelia sic. Divina operatio si ratione apprehenditur non est admirabilis. nec fides habet meritum cui humana

ratio p̄bet experimētū. *hxc gre.* Carnales tñ hōies q̄z inuisibilia scire p̄ experimēta nō valent dubitāt de his vtrū sint que corporalibz oculis nō vident. s̄ omnipotens deus sp̄m sanctū misit in corda nostra. vt p̄ eū iustificari et illuminari possum? illa credere. q̄ adhuc scire p̄ experimētū non valemus. *De hoc bea. greg. sic ait.* Carnales quippe hōies q̄z inuisibilia scire nō valent p̄ experimētū dubitant. vtrūne sit qd̄ corporalibz oculis nō vident. *Un̄ factus est vt ip̄e inuisibiliū et visibiliū creator sp̄m sanctū ad corda nostra mitteret quatenus p̄ eū iustificari crederimus qui adhuc scire p̄ experimēta nō possumus.* Quotquot ergo habent sp̄s hereditatis nostre. accepimus de vita inuisibiliū nō dubitamus. nam quia post mortem carnis animam viuam parz ratione sine fidei admixtōe. Nunquid non sancti apostoli et martires cristi p̄ sentē vitā respicerent. i morte carnis animas p̄nerent nisi certiorē aniarū vitā subsequi scirent. *Et ecce hi qui animas in morte posuerūt. atq̄ aniarū vitā post mortem carnis crediderunt. quotidianis miraculis choruscant. ad extincta nāq̄ eoz̄ corpora viuentes egruunt et sanantur. Si igitur vitā anime manentis in corpore deprehendis ex moru mēbrorum. cur nō p̄pendis vitāz anīe post corpus et iam per ossa mortua inuiture miraculoz̄. *hxc gre.* Quisquis igit̄ p̄vicū infidelitatis pulsatur debet sanctorū patrū fidē credulam adhibere. qui p̄ sp̄m sanctum d̄ inuisibilibus exp̄ienciā habuerunt. *Ad hoc hortat̄ bea. gre. sic dicens.* Quisq̄s in credulitate inuisibilitū solidus non est debet. p̄culdubio maiorum dictis fidem p̄bere. eisq̄z per sp̄m sanctū inuisibilitū exp̄tenciam habentibz credere *hxc gre.* **R** Item notandū q̄ ar-*

ticuli fidei collecti sunt in tribus symbolis. tria nāq̄ sunt symbola. primus est apostolorū qd̄ ipsi p̄posuerūt et illō dicit̄ submisit. *Secūm est Nicenū p̄ciliū qd̄ a sanctis patribz ibidē ē p̄positū et cantatur in missa. Tercium est anastasiū qd̄ legit̄ ad primaz̄ vicz̄ Quicū q̄vult saluus esse. primū factū est ad fidei instructōz̄. scdm̄ ad fidei explanationē. Tercū ad fidei defensionē. Primū igit̄ d̄z̄ submisit q̄z qm̄ ab apostolis factū fuit non ita publice fiebat fidei p̄testatō sicut mō. *Alia vero duo alta voce dicūtur. q̄z facta fuerunt contra hereticos p̄clamatōz̄ et q̄z tūc publica erat p̄testatō fidei. Primū symbolum d̄z̄ ad primā et ad p̄pletorium duplici rōe. primo q̄z altera istaz̄ horarū p̄cipiū est diei altera noctis. in p̄cipio ergo diei et in principio noctis dicitur Credo in deū q̄z fides est principuz̄ oīs boni. scdo q̄z fidei p̄fessio valet ad effugandos demones. qui diurnis et nocturnis horis hōim actibz infidiantur et ideo eisdē horis eisdē ratiōnibus a fidelibz est dicendum. a religiosis etiā d̄z̄ qm̄ aliquis frater mortis appinquat ad demones effugandos q̄ fini hōis infidiā. **S**ed et hoc notandū q̄ t̄m̄vna fides est tam in p̄sentibus q̄ futuris ac etiā in p̄teritis iustis. licet magis clarescat et explicata sit in eis. qui sequūtur cristū. q̄z in eis qui p̄cesserūt eius aduētū sicut nouum testamentū clarius est q̄z vetus. qd̄ em̄ nos credimus esse factū antiq̄ partes veteris testamēti futurū credebant. *De hoc bea. Aug. in glosa super ps̄ sic ait.* Omnes qui ab inicio seculi fuerūt iusti. caput cristū habuerūt. illū em̄venturū esse crediderūt. quez nos venisse iam credimus. et in eius fide ipsi sanati sunt in cuius fide sumus nos vt esset ip̄e caput totius ciuitatis *hxc gre.* **I. j.****

rusalem omnibus connumeratis fidelibus ab inicio vsq; ad finem. adiunctis etiam legionibus et exercitibus angelorum ut fiat illa vna ciuitas sub vno rege et vna quedam puincia sub vno imperatore felix. in perpetua pace et salute laudans deum sine fine. hxc aug. Filius

Habita iam in formatione de fide nunc de secundavirtute theologice cupio a te o pater edoceri.

Capitulum II **P**ater **D**

Sperare debes quod

spes est virtus que spiritualia et eterna bona sperantur et cum fiducia expectantur. Est enim spes certa expectatio future beatitudinis pueniens ex gratia dei precedentibus meritis. Et quoniam vis opera nostra non sunt meritoria nisi ex dei gratia. sine meritis tamen aliquid sperare non est spes sic ait gregorius. sed presumptio. **U**n spes est audacia mentis de largitate dei precepta habendi vitam eternam per bona merita. **U**bi notandum quod hi qui habent bonam conscientiam per spem deum expectant qui vero habent conscientiam lesam timent coram domino presentari. **D**e quibus **R**ichardus de sancto victore ait. **Q**ui in deum sperat deum per spem expectat. qui enim misericordie sperat. minime expectat sed per miseram conscientiam diuinam fugit presentiam nec deo querit presentari deum ab eo timet condemnari hxc **R**ichardus. **U**n sancti viri quanto duriora per christo patiuntur et maiores labores agendo bona opera per domino sustinent tanto certius eterna premia sperant. **U**n beatus gregorius. **B**eatorum mens quo duriora per veritate tolerat. eo certius premii sperat. nam tanto spes in deum solidior surgit. quanto per illo quisque grauiora protulerit. **U**n sancti viri quot labores nunquam veritati commendantes exhibent. tot iam remune

rationis sue pignora intra cubiculum clausa tenent. hxc gre. **C**onsiderandum vero est quod sunt nonnulli qui post peccata perpetrata ad penitentiam peruersi nimis indiscretum timorem ac metum per suis factoribus habent. et quauis illa sepius sint confessi et in statu penitentie ac in profectu virtutum existant tamen illa nimis trepidant. **S**ed tales debent interdum reflectere cor suum ab anxia recordatione viarum suarum malarum et dirigere illud in terna plamiora miseracione dei. ne forte per tristitia induentur et desperatione plus pereant. nam iustus non perit sed tantum in principio accusator est sui. et extrema sermonis sui in dei laudibus persequuntur confirmare. **I**sta commemorat beatus bertholdus super cant. sermone. xi. sic dicens. **S**ua deo vobis amicis meis reflectere interdum pedem a molestia et anxia recordatione viarum vstrarum et vadere in itinera plamiora senioris memorie beneficio: **D**eus qui in nobis perfundemini. ipsius intuitu respiretis voluimus expediri illud. quod sanctus phetia per seculum dicens. **D**electate in domino et dabit tibi petitiones cordis tui. **E**st quidem necessarius dolor per peccatis sed si non sit peritius sane interpoletur leticiose recordatione diuine benignitatis. ne forte per tristitia induetur cor. et desperatione plus pereat. misceam per absinthio mel. ut salubris amaritudo salutem tunc dare possit. per mixta temperata dulcore bibi poterit. **A**udi denique deum quomodo ipsius contriti cordis amaritudinem temperat quomodo a desperationis baratro per fillaminem reuocat. quomodo blate et fidelis per missionis melle merentem consolatur. et erigit diffidentem. **A**it per phetiam. **E**go infrenabo os tuum laudem meo. ne intereris. hxc est ne intuitu facinorum tuorum nimiam incurras tristitiam. atque instat effreni equi desper